

26/10

USA och Ryssland i amerikansk debatt

I FÖRGRUNDEN av amerikansk utrikesdebatt står fortfarande den artikel som X, alias chefen för utrikesdepartementets planeringsavdelning George Kennan, skrev i juli-numret av Foreign Affairs. Den skrevs visserligen innan Kennan tillträdde sin nuvarande ledande befattning, och inom utrikesdepartementet betonar man att Kennan skrivit som privatman och icke representerar statsledningen. Icke desto mindre kan det antas att denna artikel, bättre än något annat aktstycke, klarlägger det allmänna perspektivet utifrån vilket amerikansk politik arbetar.

Kennans briljant utformade artikel har tidigare refererats i Dagens Nyheter (ledare 19 augusti). Här skall blott erinras om ett par huvudpunkter. Kennan utgår från att enligt den ryska statsledningen en ofrånkomlig motsättning föreligger mellan kapitalism och socialism och att kommunismen sålunda är inriktad på ett universellt välde. Han tror därför inte att tvisten mellan USA och Ryssland kan avvecklas genom en uppgörelse i stor stil inom en nära framtid. USA måste helt enkelt under lång tid genomföra en "policy of containment", en politik som hejdar den ryska expansionen, var den än söker sig väg, och som för detta ändamål bezagnar alla politiska och ekonomiska maktmedel. Om en sådan politik upprätthålles, har man anledning vänta att inom ett eller ett par årtionden stora förändringar inträder i Ryssland: regimen kommer att uppmjukas eller falla samman på grund av inre missnöje och motsättningar.

Det märkliga i Kennans artikel kan uttryckas på två sätt. En vanlig föreställning är att tiden står på Rysslands sida, att USA är ojämförligt överlägset nu, men icke kommer att vara det i framtiden, då det ryska samhället reorganiserats och Ryssland skaffat sig atombomber. Kennan kastar om resonemanget. Han tror sig kunna göra tiden till allierad: om blott USA fullföljer en fast politik, kommer den ryska faran så småningom att avlägsnas utan krig. Det kan också sägas att Kennan skapat den myt, den ideologi, som gör en politik av Trumans och Marshalls typ möjlig. En sådan politik, som i

alla delar av världen under lång tid skall hejda Ryssland utan att övergå till offensiven, är svår eller omöjlig att upprätthålla, om intet mål på lång sikt uppställs, om intet slut kan skönjas på kraftmätningen utan vapen. Kennan uppställer ett mål, förutsäger ett slut — och ger därmed den amerikanska opinionen den stimulans som behövs för att en strid på defensiven under årtionden skall bli uthärdlig.

Som främste opponent mot Kennan har Walter Lippmann — USA:s mest kände utrikeskribent — uppträtt i en nyss avslutad artikelserie i New York Herald Tribune. Lippmann bestrider inte den grundläggande tesen om en ofrånkomlig motsättning mellan Ryssland och USA, det är Kennans slutsatser han angriper. Enligt Kennan, skriver Lippmann, skulle initiativet i den utrikespolitiska kampen helt tillfalla Ryssland, USA skulle blott ha att reagera mot ryska aktioner. Men är en sådan politik från USA:s sida möjlig? Kan en stat med folkstyrelse och liberal ekonomi under årtionden inriktas på att konsekvent möta ryska aktioner med effektiva motdrag? Är det över huvud, även om denna svårighet lämnas obeaktad, tänkbart med effektiva motdrag på varje punkt, då den andra parten, Ryssland, är inriktad på expansion och kommer att utnyttja varje lucka, varje svaghet? Blir inte resultatet, liksom hittills, att Ryssland än på den ena, än på den andra fronten vinner en framgång och att USA tvingas att erkänna ett nytt och försämrat läge? Ett försök att föra en sådan politik skulle sannolikt, fortsätter Lippmann, leda till att USA tröttnades ut långt innan Ryssland tänkte på att ge upp.

Lippmann kompletterar kritiken med ett försök att formulera vad han själv kallar konkreta målsättningar. Rysslands starka ställning i Europa beror inte främst, skriver han, på kommunistisk propaganda, utan på den röda arméns framskjutna positioner. "Kommunistpartiet i varje land är den femte kolonnen. Det är dock bara en femte kolonn. Fyra andra kolonner finns, och de bildas av den röda armén." Huvudsaken är därför att förmå Ryssland att dra tillbaka sina trupper till hem-

landet, att utrymma alla mer eller mindre klart ockuperade områden. En aktion i denna riktning skulle göra Trumandoktrinen om garantier för skilda stater onödigt och jämte Marshallplanen säkra Europas lugna återuppbyggande i tecknet av oberoende gentemot både Ryssland och USA. I detta sammanhang söker Lippmann uppvisa en motsättning mellan Trumandoktrinen och Marshallplanen: den förra skulle gå ut på intervention, den senare på "hjälp till självhjälp".

Att det ligger något befogat i Lippmanns kritiska kommentarer till Kennanlinjen lär de flesta erkänna: icke minst med tanke på folkopinionen i USA måste en politik vars innehåll är så negativt och allmänt som att göra motstånd mot rysk expansion bli svår att konsekvent upprätthålla under årtionden. Men denna synpunkt kan, säger man, icke få vara avgörande, ty någon annan politik står icke till buds — utom en interventionism, som snart kan leda till krig, och en isolationism, som offerar stora delar av världen åt Ryssland och i längden förminskar USA:s möjligheter till självförsvär. Lippmanns positiva förslag har hårt angripits, bland annat i de två främsta av de tidningar i vilka Lippmann medarbetar, Herald Tribune och Washington Post. Å ena sidan betonas att den amerikanska utrikespolitiken sedan länge sökt komma fram till en uppgörelse, enligt vilken de ryska trupperna skulle dras tillbaka från ockuperade områden och satellitstater, å andra sidan förklarar man att Lippmann måttlöst överdriver betydelsen av en rysk utrymning. I de många områden där Ryssland upprättat kommunistiska regimer leder en avveckling av den ryska ockupationen inte till någon politisk förändring, ty dessa diktaturer har redan lyckats befästa sin makt. Och vare sig den röda armén står i Ryssland eller i gränsstaterna utgör den, jämte de kommunistiska partiernas femte kolonner, ett hot mot alla fria stater i Europa och Asien. USA:s stöd blir därför även i framtiden nödvändigt för att trygga de ännu icke ockuperade ländernas självständighet.

En annan linje i debatten erinrar såtiltväda om Lippmanns som den siktar till en relativt snabb avveckling av USA:s tysta åtagande att försvara världen mot tysk aggression. Det gäller, skriver De Witt C. Poole i Life, att återställa en maktbalans i världen genom att upprätta en rad stora med USA och Ryssland jämförliga stater eller federationer. Ett sådant centrum skulle vara en union av västra Europa, ett annat Kina, ett tredje Indien, ett fjärde brittiska imperiet, ett femte Sydamerika; Poole tänker sig även en indonesisk och en av muhammedanerna i främre Asien bildad federation. På detta sätt skulle motsättningen USA—Ryssland så att säga komma bort i en serie skiftande motsättningar, och USA skulle icke längre framstå som den för världens öde ansvariga makten. Den mest uppenbara svagheten i detta resonemang ligger däri att den antydda politiken i varje fall icke kan realiseras annat än under en lång tidrymd och genom att USA under denna tidrymd utvecklar en ännu mera intensiv aktivitet än enligt den nu följda, mindre vittsyftande politiken. Även denna linje utgår i själva verket från att USA skall organisera världen.

Den huvudsakliga, mera principiellt utformade oppositionen mot regeringspolitiken personifieras fortfarande av Wallace, som i tal efter tal framträder som målsman för ett annat alternativ. Vari detta alternativ består är emellertid svårt att säga. Wallace har talat om ett slopande av atomvapnet utan villkor, om lån till Ryssland, om en allmän uppgörelse på lång sikt, men något verkligt program för en sådan uppgörelse har han inte framlagt. Ofta präglas, såsom motståndarna framhäver, Wallaces och hans anhängares uttalanden av förbluffande oklarhet

och nervitet, som exempel kan nämnas de teser som nyss formulerats av Wallaces närmaste man i New Republic, Michael Straight: "Vår regering bör principiellt avstå från krig, förklara krig omöjligt och börja en politik som klargör dess oryggliga vilja till fred. Den bör förbereda en femmaktskonferens i fredstankens tecken som skall avveckla de skärpta motsättningarna innan de överväldigar oss." Sådana satsar förkunnas vecka efter vecka i Nation och New Republic med anspråk på att innebära en lösning av problemen.

Inom Wallaceriktningen kan man urskilja två tendenser som inte klart särhålls, utan ofta sida vid sida framträder i ett föredrag eller en artikel. Enligt den ena gäller det främst att övertyga Ryssland om USA:s goda avsikter, att undanröja ryssarnas naturliga misstänksamhet. För detta ändamål är man beredd till medgivanden — t. ex. i fråga om atombomben och politiken mot de ryska satellitstaterna — som gör kritikernas tal om eftergiftspolitik naturligt. Den andra tendensen framhäver behovet av en allmän uppgörelse som leder till mellanfolklig avspänning, men avser icke att en sådan uppgörelse skall ske i de amerikanska eftergifternas tecken. Jag har hört framstående medlemmar av Wallacegruppen förklara att de är beredda att verka för väpnat motstånd mot varje ryskt försök att efter en sådan uppgörelse fortsätta på den aggressiva linjen. Enligt denna ståndpunkt är det mindre regeringens sakliga uppfattning än dess diplomatiska teknik som man avser att angripa.

Hur som helst, Wallacelinjen är i första rummet oppositionell: dess styrka är attacken, icke planeringen. Allt tyder på att endast en obetydlig minoritet av folket känner sig som anhängare av Wallace och att denna minoritet till stor del består av kommunister och s. k. medlöpare. Men många som icke räknar sig till Wallacegruppen hyser en viss förståelse för dess verksamhet. Tanken på ett nytt krig är för dem outhärdlig, och de betvivlar inte att Wallace ärligt och passionerat arbetar för fredens bevarande. Härtill kommer att regeringens politik på skilda punkter kritiseras även av personer som i det stora hela ställer sig solidariska med den. De erinrar om Trumans aggressiva tal på flottans dag i oktober 1945, om det pinsamma i att USA:s garantipolitik i första rummet skall gälla två så tvivelaktiga demokratier som Grekland och Turkiet, om onödigt irriterande uttalanden i Förenta nationerna. Vid privata samtal i dessa frågor får man ett starkt intryck av vilja till objektiv analys av det egna landets politik och av den idealism som sätter upprätthållandet av vissa allmänna grundsatser före det omedelbara intresset.

Med ett ändrat internationellt läge kan kombinationer mellan grupper som för närvarande hetsigt bekämpar varandra bli tänkbara. Särskilt slående är att Wallacelinjen har beröringspunkter med isolationismen, vilka i en framtid kan aktualiseras: för båda riktningarna gäller det att undvika engagemang som befaras föra till krig. Men ur inrikespolitisk och allmänt ideologisk synpunkt representerar de båda riktningarna motsatta ytterligheter.

Herbert Tinasten

Okf. 3 k.